

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА ПРАВО ЄС

МАРИНІВ ІВАННА ІГОРІВНА

кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри права Європейського Союзу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

МОСІЄНКО АНАСТАСІЯ АНТОНІВНА

студентка 3 курсу факультету адвокатури, Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

УДК 341.1

DOI 10.37772/2518-1718-2026-2(54)-7

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦІННОСТЕЙ В ПРАВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У статті досліджуються цінності Європейського Союзу крізь призму їх ідеологічного, правового та функціонального значення з урахуванням морально-етичних засад сучасної європейської цивілізації. Обґрунтовано, що поняття «цінності ЄС» має комплексний характер і не зводиться виключно до юридичної категорії, оскільки спирається на історико-філософські традиції європейського розвитку та виступає фундаментом правопорядку Союзу. Це дозволяє визначити їх вплив на формування політик ЄС, напрями його діяльності та легітимність інтеграційних процесів. Особливу увагу приділено юридичному значенню цінностей, закріплених у ст. 2 ДЕС та конкретизованих у ст. 3 ДЕС, як обов'язкової умови членства та універсального критерію оцінки поведінки держав-членів. Доведено, що ці положення не мають декларативного характеру, а становлять нормативну основу функціонування ЄС, що реалізується через систему інституційних, процедурних і політичних механізмів. Розкрито взаємозв'язок між аксіологічною природою цінностей і цілями Союзу, які трансформують загальні принципи у конкретні напрями діяльності, зокрема у сфері забезпечення верховенства права, демократії та прав людини. Проаналізовано механізми гарантування цінностей ЄС, зокрема процедуру, передбачену ст. 7 ДЕС, діяльність Європейської Комісії як «охоронця Договорів», судовий контроль Суду ЄС та превентивні інструменти моніторингу. Обґрунтовано поєднання негативної (ретроспективної) та позитивної (проспективної) відповідальності як взаємодоповнюючих підходів до забезпечення дотримання цінностей. Досліджено сучасні виклики дотримання цінностей на прикладі Республіки Польщі та Угорщини, що дозволило оцінити ефективність інструментів реагування ЄС і встановити, що проблема балансу між державним суверенітетом і обов'язком дотримання спільних цінностей залишається одним із ключових викликів розвитку Європейського Союзу.

Ключові слова: цінності ЄС, верховенство права, механізми забезпечення цінностей, Суд ЄС, Європейська Комісія, інституції ЄС, припинення членських прав.

Постановка проблеми. Цінності Європейського Союзу є не лише декларативними принципами, а й структуроутворюючою основою його правопорядку, що забезпечує стабільність, легітимність та єдність Союзу. Вони мають глибоке історико-філософське підґрунтя та реалізуються через конкретні політики й правові механізми. Проблематика дослідження зумовлена зростаючим значенням цінностей Європейського Союзу як фундаменту його правопорядку та водночас наявністю системних викликів їх дотри-

мання у державах-членах. Попри чітке нормативне закріплення у ст. 2 Договору про Європейський Союз, ці цінності дедалі частіше стають предметом різного тлумачення та політико-правових конфліктів, що ставить під сумнів їх універсальність і однаковість застосування. Особливої актуальності набуває проблема ефективності механізмів забезпечення цих цінностей, зокрема процедури, передбаченої ст. 7 Договору про Європейський Союз, а також превентивних і судових інструментів реагування ЄС. Прак-

тика останніх років, пов'язана із ситуаціями у Польщі та Угорщині, засвідчує наявність труднощів у досягненні балансу між повагою до національного суверенітету та необхідністю забезпечення єдності правових стандартів Союзу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика цінностей Європейського Союзу є предметом активних наукових дискусій. Значний внесок у її розробку зробили Юрген Габермас та Джозеф Вейлер, які обґрунтовують, що ЄС функціонує як спільнота, заснована на демократії, верховенстві права та повазі до прав людини як спільних конституційних цінностях. Окремі аспекти механізмів забезпечення цих цінностей досліджуються у працях Віктора Мотиля та Євгена Тітова, які аналізують відповідно ретроспективну та проспективну відповідальність у праві ЄС. Практичні виклики дотримання цінностей, зокрема у Польщі, розкривають Олександр Яковюк, А. Асірян та С. Лазуренко. Водночас у науковій літературі недостатньо комплексно досліджено взаємозв'язок між аксіологічною природою цінностей ЄС та ефективністю механізмів їх забезпечення, що зумовлює необхідність подальших наукових розвідок.

Мета. Дослідити цінності ЄС та механізми їх забезпечення, зокрема розкрити сутність поняття «цінності ЄС», проаналізувати їх закріплення у ст. 2 та 3 ДЄС, визначити взаємозв'язок цінностей і цілей діяльності Союзу, охарактеризувати механізми контролю і відповідальності та визначити практичні проблеми дотримання цих цінностей у державах-членах.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи поняття «цінності Європейського Союзу», доцільно виходити з того, що воно не зводиться лише до юридичної категорії, а має глибоке історико-філософське підґрунтя. Йдеться про сукупність фундаментальних засад європейської цивілізації, які сформувалися в процесі розвитку європейської культури та стали основою сучасного правопорядку Європейського Союзу (далі – ЄС). У науковій літературі «європейські цінності» розглядаються як нормативні орієнтири, що визначають зміст права ЄС та характер його політичної системи.

Так, Юрген Габермас у праці *The Crisis of the European Union* (2012) підкреслює, що європейський проект базується на раціональності, демократичному конституціоналізмі та повазі до прав людини як результаті розвитку публічної сфери та комунікативної демократії. На його думку, саме поєднання демократії та правової держави формує нормативне ядро сучасної Європи [1, с. 16].

У свою чергу, Джозеф Вейлер у роботі *The Constitution of Europe* (1999) розглядає ЄС як спільноту, засновану на спільних конституційних тради-

ціях держав-членів. Він наголошує, що фундаментом інтеграції є повага до людської гідності, демократія, верховенство права та захист прав людини як спільні правові цінності [2, с. 104]. Аналіз наукових підходів дозволяє дійти висновку, що європейські цінності становлять не лише декларативний перелік принципів, а виступають структуроутворюючою основою правопорядку ЄС, забезпечуючи його легітимність, стабільність та єдність у різноманітні держав-членів.

Категорія «цінності» відображає морально-етичні засади сучасної європейської цивілізації, у межах якої функціонує ЄС. Використання цього поняття підкреслює, що інтеграційне об'єднання та створене ним право повинні відповідати спільним моральним орієнтирам. Саме наявність такої ціннісної основи зробила можливою глибоку економічну та політичну інтеграцію держав-членів [4, с. 453]. Відхід будь-якої держави від цих засад не лише ускладнює співпрацю, а й створює загрозу єдності та правовій ідентичності Союзу.

Закріплені у ст. 2 Договору про Європейський Союз (далі – Договір ЄС, ДЄС) цінності, що відображають спільне конституційно-правове надбання європейських держав, є необхідною умовою членства відповідно до ст. 49 ДЄС і не підлягають ревізії. До них належать повага до людської гідності, свобода, демократія, рівність, верховенство права та права людини, включаючи захист осіб, які належать до меншин. Поряд із цим Союз ґрунтується на принципах плюралізму, недискримінації, толерантності, справедливості, солідарності та рівності жінок і чоловіків. У сукупності ці засади визначають ідеологічний та правовий фундамент функціонування ЄС. Застосовуючи конституційно-правовий підхід до тлумачення зазначених положень та оцінюючи ступінь їх загальності й обов'язковості, можна провести паралель із традиційною для національних правопорядків категорією засад конституційного ладу [3, с. 504].

Зв'язок між фундаментальними засадами та практичною діяльністю Союзу закріплений у ст. 3 ДЄС, яка визначає основну мету ЄС. Звернення до цієї статті у контексті дослідження цінностей є методологічно виправданим, оскільки вона перетворює абстрактні етико-правові категорії ст. 2 ДЄС у конкретні напрями політики. Якщо ст. 2 визначає аксіологічну основу Європейського Союзу, то ст. 3 розкриває цілі та напрями реалізації цих цінностей у практичній діяльності Союзу. Таким чином, цінності та цілі перебувають у тісному взаємозв'язку: перші визначають зміст правопорядку ЄС, а другі – напрями його розвитку та застосування. Звернення до ст. 3 ДЄС дозволяє показати, що цінності не мають суто декларативного характеру, а знаходять своє ви-

дображення у конкретних політиках та діях Союзу [3, с. 504]. У цьому контексті положення ст. 3 ДЄС конкретизують функціональне призначення цінностей, визначаючи стратегічні орієнтири діяльності Союзу. Відповідно до Договору, ЄС спрямований на підтримання миру, утвердження власних цінностей і забезпечення добробуту народів держав-членів. Він створює простір свободи, безпеки та правосуддя без внутрішніх кордонів, гарантує вільний рух осіб із належним контролем на зовнішніх кордонах, формує внутрішній ринок і забезпечує умови для сталого розвитку.

Особливого значення у контексті зовнішнього виміру цінностей ЄС набуває ч. 5 ст. 3 ДЄС, відповідно до якої у своїх відносинах із зовнішнім світом Союз підтримує та поширює власні цінності, сприяючи миру, безпеці, сталому розвитку, взаємній повазі між народами, вільній та справедливій торгівлі, а також захисту прав людини [5, с. 62]. Це положення свідчить про не лише внутрішній, а й зовнішній (екстериторіальний) характер цінностей ЄС, які виступають критерієм формування правових і політичних відносин із третіми державами.

Практичним проявом такого підходу є включення так званих «клаузул про істотні елементи» до міжнародних угод ЄС. Одним із найбільш показових прикладів реалізації цього механізму є Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Відповідно до логіки ст. 2 та ст. 3 ДЄС, повага до спільних цінностей є основою асоціації [4, с. 453]. У разі їх серйозного порушення передбачені жорсткі правові наслідки. Зокрема, згідно зі ст. 478 Угоди, у разі порушення «істотних елементів», що включають повагу до прав людини та верховенства права, сторони можуть вжити термінових заходів, включаючи призупинення дії окремих положень Угоди. Принагідно, найбільш чутливою сферою застосування таких заходів є торговельно-економічні відносини, оскільки порушення цінностей може призвести до призупинення дії Розділу IV «Торгівля та питання, пов'язані з торгівлею», що фактично нівелює переваги зони вільної торгівлі та демонструє пріоритетність ціннісного компонента над економічною вигодою [4, с. 454]. Таким чином, ЄС забезпечує дотримання своїх цінностей не лише всередині Союзу, а й у відносинах із партнерами, використовуючи інструменти правової умовності.

Функціонування Союзу спрямоване на збалансоване економічне зростання, цінову стабільність, розвиток конкурентоспроможної соціальної ринкової економіки, досягнення повної зайнятості та соціального прогресу. Водночас ЄС протидіє соціальному відчуженню й дискримінації, підтримує соціальну справедливість, гендерну рівність, солідарність поколінь і захист прав дитини [5, с. 62].

З огляду на визначальну роль цінностей ЄС у формуванні його правової системи, особливої уваги потребує питання механізмів їх гарантування та забезпечення.

Аналіз положень Договору ЄС дозволяє виділити два підходи до механізму забезпечення цінностей ЄС. Перший підхід – забезпечення цінностей, який закріплений у ст. 7 ДЄС, передбачає можливість Ради встановити явний ризик тяжкого порушення або факт постійного та істотного порушення державою-членом цінностей, визначених у ст. 2 ДЄС, та у разі потреби призупинити окремі права держави, зокрема право голосу її представника у Раді [8, с. 220]. Застосування цієї процедури регламентується складною системою ініціювання та голосування: рішення можуть ухвалюватися за пропозицією однієї третини держав-членів або Європейської Комісії з обов'язковою згодою Європейського Парламенту, а у деяких випадках – кваліфікованою більшістю, з урахуванням правил ст. 354 Договору про функціонування ЄС (далі – ДФЄС).

На думку Мотиля В., механізм ст. 7 ДЄС реалізує концепцію негативної (ретроспективної) відповідальності, оскільки спрямований на встановлення наслідків за вже вчинені або системні порушення державами-членами спільних цінностей [7, с. 12]. Такий підхід відповідає міжнародно-правовому визначенню відповідальності держав як наслідків їхніх протиправних дій.

Другий підхід стосується самого ЄС і формує механізм його відповідальності у власній діяльності перед державами-членами та іншими суб'єктами права Союзу. Тут реалізується концепція позитивної (проспективної) відповідальності, що накладає на Союз обов'язок дотримуватися юридично визначених вимог у майбутньому. Як зазначає Тітов Є., цей підхід забезпечує правову стабільність і ефективне функціонування інституцій ЄС, оскільки визначає комплекс зобов'язань Союзу, спрямованих на дотримання його фундаментальних цінностей [8, с. 220].

Таким чином, перший підхід фокусується на контролі та відповідальності держав-членів за відхилення від цінностей ЄС, тоді як другий забезпечує виконання цих цінностей самим Союзом у його діяльності та реалізацію принципів ст. 2 ДЄС.

Водночас слід зазначити, що з метою недопущення розвитку ситуації, яка веде до застосування призупинення членських прав держави-порушниці у порядку ст. 7 ДЄС, Європейська комісія наділена повноваженнями попереджати такі порушення. Відтак превентивна діяльність Комісії щодо загроз системних порушень верховенства права у державах-членах ЄС заснована на документі, який має назву Повідомлення (Communication) Європейської комісії до Європейського парламенту та Ради ЄС про нову

рамку оцінки верховенства права («Rule of Law Framework») [6]. Робота такого механізму заснована на діалозі між Комісією та державами-членами. Рамка передбачає процедуру, яка має три стадії (оцінка, рекомендації, моніторинг подальших дій країни ЄС щодо рекомендацій Комісії). Порівняно зі ст. 7 ДЄС, у якій наявні схожі стадії, застосування Рамки щодо оцінки дотримання принципу верховенства права є більш м'яким механізмом [12, с. 37].

Такий багаторівневий підхід, що охоплює стадії моніторингу, діалогу, судового контролю у Суді ЄС та, зрештою, застосування політичних санкцій за ст. 7 ДЄС, забезпечує гнучкість і ефективність функціонування ціннісного правопорядку Союзу.

Особливістю забезпечення цінностей ЄС є поєднання механізмів негативної та позитивної відповідальності. Якщо ст. 7 ДЄС передбачає реагування на фактичні порушення цінностей державами-членами, то позитивна відповідальність реалізується через ст. 258 ДФЄС, яка визначає роль Суду ЄС у забезпеченні дотримання законодавства при тлумаченні та застосуванні Договору ЄС [3, с. 221]. Суд розглядає позови держав, інституцій або фізичних і юридичних осіб, виносить попередні рішення на запит національних судів щодо тлумачення норм права ЄС та забезпечує виконання інших положень Договору ЄС. Цей механізм спрямований на активне виконання обов'язків державами та інституціями, запобігання порушенням та захист фундаментальних цінностей Союзу, гарантуючи правильне застосування законодавства у повсякденній практиці.

Уперше процедура передбачена ч.1 ст. 7 ДЄС була ініційована Європейською Комісією 20 грудня 2017 р. у зв'язку із судовою реформою, ухваленою польським Сеймом. Комісія визнала, що закони створюють ризик підриву незалежності судової влади та верховенства права, зокрема через створення Дисциплінарної палати Верховного суду Польщі, яка отримала повноваження звільняти будь-якого суддю чи прокурора. Критики вважали, що такий орган може застосовуватися для політичного тиску на суддів та покарання за рішення, що не подобаються владі. Як зазначають Яковюк О., Асірян А. та Лазуренко С., ситуація ускладнилася після рішення Конституційного Трибуналу Польщі 7 жовтня 2021 р., яке обмежує юрисдикцію Суду ЄС і створює небезпечні прецеденти для діяльності наднаціональних інститутів. Конституційний Трибунал Республіки Польща визнав, що ст. 19 Договору про ЄС нібито не відповідає Конституції Польщі, а втручання Суду ЄС у національні процеси порушує суверенітет держави [9, с. 73].

Дана процедура виявилась неефективною з причин відсутності однаковості щодо використання «призупинення членських прав» країни. Однак, про-

цедура за ст. 7 виявилась не єдиним механізмом, до якого вдалась Європейська Комісія з метою захисту цінностей ЄС. Дана інституція ініціювали низку позовів до Суду ЄС, а саме: справа С-791/19 (Commission v Poland) щодо існування дисциплінарного режиму для суддів, який є несумісним із законодавством ЄС; справа С-192/18 (Commission v Poland) щодо зниження пенсійного віку суддів та прокурорів та справа С-619/18 (Commission v Poland) щодо зниження пенсійного віку суддів Верховного Суду.

Суд ЄС у своєму рішенні С-619/18 вказав, що ЄС складається з держав, які добровільно взяли на себе зобов'язання дотримуватися спільних цінностей, зазначених у ст. 2 ДЄС, та сприяти їх розповсюдженню. Від так, взаємна довіра між державами членами та їхніми судами та трибуналами базується на фундаментальній передумові, що держави-члени поділяють спільні цінності (параграф 42 і 43). Державачлен не може змінювати свої законодавство таким чином, щоб призвести до зменшення захисту цінності верховенства права (це зобов'язання закріплено в п. 2 ч. 1 ст. 19 ДЄС) [10, с. 32].

Станом на 2026 р. ситуація з верховенством права в Польщі залишається напруженою, хоча формальна процедура ст. 7 ДЄС проти країни була закрита у 2024 р. після приходу до влади коаліції, яка пообіцяла реформувати судову систему. Незважаючи на це, Суд ЄС і надалі фіксує порушення принципів незалежності та неупередженості судів, зокрема щодо рішень Конституційного трибуналу Польщі та діяльності Дисциплінарної палати Верховного Суду. Міжнародні органи, як-от Венеційська комісія Ради Європи, продовжують оцінювати нові законодавчі ініціативи, що можуть ставити під сумнів сумісність національних правил із правом ЄС [11, с. 253]. Таким чином, хоча формальні санкції наразі не застосовуються, ключові питання верховенства права та імплементації рішень Суду ЄС залишаються предметом постійних судових і політичних дискусій.

Водночас Польща не є єдиною державою-членом, щодо якої виникають проблеми з дотриманням фундаментальних цінностей ЄС. Подібні тенденції простежуються і в Угорщині, де питання співвідношення національного суверенітету та зобов'язань у межах ЄС набуло особливої актуальності. Так, у рішенні Конституційного суду Угорщини № 22/2016 (XII.5 АВ) наголошено, що обов'язок захисту державного суверенітету та конституційної ідентичності покладається на всі органи влади, включаючи парламент, уряд і сам Конституційний суд як гарант Основного Закону [5, с. 71]. При цьому конституційна ідентичність розглядається не як вичерпний перелік фіксованих характеристик, а як динамічна сукупність базових принципів, серед яких свобода, поділ

влади, республіканська форма правління, автономія, свобода віросповідання, парламентаризм, рівність прав, незалежність судової влади та захист національних меншин.

Інтерпретуючи положення ст. 4(2) Договору про ЄС, Конституційний суд Угорщини дійшов висновку, що національна конституційна ідентичність може слугувати підставою для відмови від застосування окремих актів права ЄС, зокрема у сфері міграційної політики [7, с. 15]. Такий підхід фактично допускає можливість обмеження дії права ЄС без звернення до Суду ЄС у порядку попереднього рішення, що створює потенційні ризики для єдності та ефективності правопорядку Союзу.

У цьому контексті особливого значення набуває діяльність Європейської Комісії як «охоронця Договорів» «стража європейської інтеграції», яка здійснює системну оцінку стану верховенства права в державах-членах. Така діяльність реалізується, зокрема, через щорічний механізм моніторингу, який можна охарактеризувати як адміністративну процедуру превентивного характеру. Вона передбачає збір та аналіз інформації, підготовку звітів і формулювання рекомендацій з метою недопущення розвитку системних порушень [7, с. 10].

Отже, поряд із політичними та судовими механізмами реагування, у праві ЄС сформувався окремий адміністративний інструментарій забезпечення цінностей, що дозволяє Європейській Комісії здій-

снювати постійний нагляд за дотриманням принципів верховенства права та своєчасно реагувати на потенційні загрози.

Висновки. Підсумовуючи, слід констатувати, що цінності Європейського Союзу є не просто декларативною політичною категорією, а динамічним фундаментом європейського правопорядку, що поєднує глибоку історико-філософську традицію з жорсткими нормативними механізмами забезпечення. Аналіз статей 2 та 3 ДЄС у їхньому взаємозв'язку доводить, що аксіологічні орієнтири Союзу трансформуються у конкретні цілі діяльності, визначаючи легітимність як внутрішньої політики, так і зовнішніх відносин. Зокрема, застосування «клаузул про істотні елементи» в Угоді про асоціацію з Україною свідчить про екстериторіальний характер цих цінностей, де верховенство права стає передумовою економічної інтеграції. Водночас виклики, пов'язані з інтерпретацією національної конституційної ідентичності в Польщі та Угорщині, підкреслюють необхідність подальшого вдосконалення багаторівневої системи захисту – від превентивного моніторингу Комісії до судового контролю та політичних санкцій за статтею 7 ДЄС. У підсумку, саме здатність ЄС забезпечувати єдність у дотриманні фундаментальних цінностей за допомогою поєднання позитивної та негативної відповідальності визначає життєздатність Союзу як ціннісної спільноти в умовах сучасних криз правової ідентичності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Habermas J. The Crisis of the European Union: a Response / transl. by C. Cronin. Cambridge: Polity Press, 2012. 140 p.
2. Weiler J. H. N. The Constitution of Europe: «Do the New Clothes Have an Emperor?» and Other Essays on European Integration. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. 358 p.
3. Ясінський П.Я. Деякі питання реалізації цінностей Європейського Союзу в правових системах держав. *Альманах права*. 2025. Випуск 16. С. 504–508. <https://doi.org/10.33663/2524-017X-2025-16-504-508>
4. Врублевська-Місюна К.М., Тичина В.П. Правові цінності Європейського Союзу та їх юридичне значення. *Право і суспільство*. 2022. №4. С. 452–456. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.4.65>
5. Камінська Н. Правові цінності Європейського Союзу та їхній вплив на національні правопорядки. *Право України*. 2024. № 2024/07. С. 56-77. <https://doi.org/10.33498/louu-2024-07-056>
6. Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council. Further strengthening the Rule of Law within the Union State of play and possible next steps. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52019DC0163>
7. Мотиль В.І. Спеціальні процедури відповідальності за порушення цінностей Європейського союзу відповідно до ст. 7 Договору про ЄС. *Український політико-правовий дискурс*. 2025. Випуск 16. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17571150>
8. Тітов Є.Б. Механізм забезпечення цінностей Європейського Союзу. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 17 травня 2019 року). Харків: ХНУВС, 2019. С. 220–221. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/17_05_2019/pdf/108.pdf
9. Яковюк І. В., Асірян С. Р., Лазуренко А. В. Правовий конфлікт між ЄС та Республікою Польща щодо польської судової реформи. *Право та інноваційне суспільство*. 2021. № 2 (17). С. 71–77. [https://doi.org/10.37772/2309-9275-2021-2\(17\)-10](https://doi.org/10.37772/2309-9275-2021-2(17)-10)

10. Комарова Т., Лазовські А. Судова практика Суду справедливості з питань верховенства права та її значення для України: посібник. Pravo-Justice. 50 с. URL: <https://www.pravojustice.eu/storage/app/uploads/public/66a/b96/268/66ab96268605b879785995.pdf>
11. Яворська І.М. Принципи права та цінності Європейського Союзу у рішеннях Суду ЄС. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія: Право. 2025. Випуск 91: частина 5. С. 248–253. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.5.35>
12. Анакіна Т.М., Комарова Т.В., Трагнюк О.Я., Яковюк І.В. та ін.; Право Європейського Союзу: основи теорії : підручник / за заг. ред. І.В. Яковюка. Харків : Право, 2019. 360 с.

REFERENCES

1. Habermas, J. (2012). *The crisis of the European Union: A response*. C. Cronin (transl.). Cambridge: Polity Press.
2. Weiler, J.H.H. (1999). *The Constitution of Europe: "Do the new clothes have an emperor?" and other essays on European integration*. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Yasynskiy, P.Ya. (2025). Some issues of implementing the values of the European Union in the legal systems of states. *Almanakh prava*, 16, 504–508. <https://doi.org/10.33663/2524-017X-2025-16-504-508> [in Ukrainian].
4. Vrublevska-Misiuna, K.M., & Tychyna, V.P. (2022). Legal values of the European Union and their legal significance. *Pravo i suspilstvo*, 4, 452–456. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.4.65> [in Ukrainian].
5. Kaminska, N. (2024). Legal values of the European Union and their impact on national legal orders. *Pravo Ukrainy*, 2024/07, 56–77. <https://doi.org/10.33498/louu-2024-07-056> [in Ukrainian].
6. European Commission. (2019). *Further strengthening the rule of law within the Union: State of play and possible next steps* (Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52019DC0163>
7. Motyl, V.I. (2025). Special procedures of liability for violation of the values of the European Union under Article 7 of the Treaty on European Union. *Ukrainskyi polityko-pravovyi dyskurs*, 16. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17571150> [in Ukrainian].
8. Titov, Ye.B. (2019). The mechanism for ensuring the values of the European Union. *Law enforcement function of the state: Theoretical, methodological, historical, and legal problems: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference* (Kharkiv, May 17, 2019). Kharkiv: KhNUVS, 220–221. https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/17_05_2019/pdf/108.pdf [in Ukrainian].
9. Yakoviuk, I.V., Asirian, S.R., & Lazurenko, A.V. (2021). Legal conflict between the EU and the Republic of Poland regarding the Polish judicial reform. *Law and Innovative Society*, 2(17), 71–77. [https://doi.org/10.37772/2309-9275-2021-2\(17\)-10](https://doi.org/10.37772/2309-9275-2021-2(17)-10) [in Ukrainian].
10. Komarova, T., & Lazovski, A. (n.d.). *Case law of the Court of Justice on the rule of law and its significance for Ukraine: A guide*. Pravo-Justice. <https://www.pravojustice.eu/storage/app/uploads/public/66a/b96/268/66ab96268605b879785995.pdf> [in Ukrainian].
11. Yavorska, I.M. (2025). Principles of law and values of the European Union in the decisions of the Court of Justice of the EU. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Serii: Pravo*, 91(5), 248–253. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.5.35> [in Ukrainian].
12. Anakina, T.M., Komarova, T.V., Trahniuk, O.Ya., Yakoviuk, I.V. et al. (2019). *European Union law: Fundamentals of theory*. I.V. Yakoviuk (Ed.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

MARYNIV IVANNA

PhD in Law, Associate Professor at the European Union Law Department
of the Yaroslav Mudryi National Law University,

MOSIENKO ANASTASIIA

3rd year student of Faculty of Advocacy of the Yaroslav Mudryi National Law University

SECURING VALUES IN EUROPEAN UNION LAW

Problem Setting. The growing importance of the European Union's values as the foundation of its legal order is accompanied by increasing challenges related to their interpretation and enforcement in Member States. Although these values are clearly enshrined in Articles 2 and 3 of the Treaty on European Union, their practical implementation raises significant legal and political issues. In particular, tensions between national sovereignty and the obligation to comply with common values, as well as inconsistencies in the application of enforcement mechanisms, demonstrate the complexity of ensuring the unity and effectiveness of the EU legal system.

Analysis of recent researches and publications. The issue of EU values has been widely examined in legal and philosophical scholarship. Foundational contributions were made by Jürgen Habermas and Joseph Weiler, who conceptualize the EU as a value-based community grounded in democracy, the rule of law and human rights. Modern studies also address the mechanisms for safeguarding these values, including the works of scholars analyzing responsibility in EU law and practical challenges related to their enforcement, particularly in the context of developments in Poland and Hungary.

Purpose of the Study. The purpose of the article is to analyze the nature of the European Union's values, their legal significance, their interrelation with the objectives of the EU, as well as the mechanisms for ensuring their observance and their effectiveness in the context of contemporary challenges.

Article's main body. The article examines the concept of EU values as a complex legal and philosophical category forming the basis of the Union's legal order. It analyzes the provisions of Articles 2 and 3 TEU, revealing the interconnection between values and objectives of the EU. Special attention is paid to the mechanisms for ensuring these values, including the procedure under Article 7 TEU, the role of the European Commission, judicial control by the Court of Justice of the European Union, and preventive monitoring tools. The study also considers the concepts of retrospective and prospective responsibility. A separate focus is placed on recent challenges in Poland and Hungary, including judicial reforms and the invocation of constitutional identity, and their impact on the effectiveness of EU mechanisms.

Conclusions and prospects for development. The research demonstrates that EU values constitute a dynamic and binding foundation of the Union's legal system rather than merely declarative principles. At the same time, the existing mechanisms for their protection reveal certain limitations in practice. The lack of a clear balance between respect for national sovereignty and the enforcement of common values creates legal and political tensions. Therefore, further development of effective and coherent mechanisms for safeguarding EU values is essential for ensuring the stability, unity and legitimacy of the European Union.

Keywords: EU values, rule of law, enforcement mechanisms, Court of Justice of the EU, European Commission, EU institutions, suspension of membership rights.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Маринів І. І., Мосієнко А. А. Забезпечення цінностей в праві Європейського Союзу. *Право та інновації*. 2026. № 2 (54). С. 60–66. [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2026-2\(54\)-7](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2026-2(54)-7).

Дата подання автором: 10.04.2026

Дата прийняття після рецензування: 06.05.2026

Дата опублікування: 15.06.2026